

דברי תורה לפרשת שמיני

מאת הרב מאיר ליכטנשטיין

פרשת השבוע שלנו, פרשת שמיני, פורסת בפנינו דילמה משמעותית בעבודת ה', המלווה אותנו גם כיום – האיזון בין הציות הלא מתפשר למצווה ובין החתירה לעשות את הטוב בעיני ה'.

אין כמו פרשת השבוע הזו כדי להמחיש את חשיבות ההקפדה על פרטי המצווה מבלי לסטות ממנה ימין או שמאל. שעה שנדב ואביהוא, בני אהרן, מקריבים לפני ה' אש זרה 'אשר לא צוה אותם', יוצאת אש מלפני ה' ואוכלת אותם. לאור זאת, כלקח מהמוות הנורא שלהם, היינו מצפים לגלות אצל הכהנים הקפדה יתירה על פרטי המצווה. לכן, כמה מפתיע לקרוא מיד בסמוך על התנהגותם של בני אהרן הנותרים, אלעזר ואיתמר, שעל אף שהם נצטוו להמשיך בתפקידם בעבודת המשכן, שהם שרפו את שעיר החטאת ולא אכלו אותו. ואכן, דומה שמשה רבינו הפיק את הלקח הנדרש ממות נדב ואביהוא וקוצף עליהם: "מדוע לא אָכַלְתֶּם אֶת הַחֹטֵאת בַּמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא וְאַתֶּה נָתַן לָכֶם לְשֵׂאת אֶת עוֹן הָעֵדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לְפָנַי ה': הֵן לֹא הוּבֵא אֶת דָּמָה אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אֲכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בַּקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי".

אהרן עונה למשה תשובה המלמדת אותנו לקח ולימוד יסודי לדורות על האופן בו יש לפרש את ההלכה: "וַיִּדְבַר אֶהָרֹן אֶל מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הִקְרִיבוּ אֶת חֹטְאתְךָ וְאֶת עֲלֹתֶךָ לְפָנַי ה' וַתִּקְרָאנָה אֹתִי כַּאֲלֵה וְאֶכְלֵתִי חֹטְאת הַיּוֹם הַיִּיטֵב בְּעֵינַי ה'?" בדברים אלו, אהרן לימד את משה שלא די לשמוע בקול ה' אלא שיש לשאול גם מה טוב בעיני ה', ולפרש את הצו האלוקי באופן כזה שהוא עולה בקנה אחד עם הטוב בעיני ה'. לאהרן היה ברור שאכילת קדשים לפני ה', שצריכה להיאכל מתוך תחושת שמחה, עומדת בסתירה מוחלטת לתחושות האבל המציפות באותה שעה את אלעזר ואיתמר המתאבלים על מות אחיהם. אמנם ככהנים היחידים העומדים על משמר העבודה במשכן, הם נצטוו להמשיך לעבוד במשכן אף בימי האבל. ועם זאת, לאהרן הכהן היה ברור שהצו הזה מתייחס להכרח לתפקד ולבצע את העבודה,

אולם לא ייתכן שהצו האלוקי מתעלם מרגשות האבל הגואים בתוך נפשותיהם של אלעזר ואיתמר המתאבלים על מות אחיהם. לפיכך אהרן פירש את הצו כחובה להמשיך לעבוד אף בשעה שהם אבלים בלבותיהם. ההכרה באיננות של אלעזר ואיתמר פירושה הכרה בכך שעליהם להימנע מאכילת קדשים באותה שעה. ואכן דבריו של אהרן נקלטו אצל משה רבינו – "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיֵּיטֵב בְּעֵינָיו".

מובן שהשאלה המרכזית העולה מתוך הדברים היא כיצד מזהים את מה שטוב בעיני ה' ולא חוטאים בחטא של 'אש זרה'. דומני שהתשובה לכך טמונה בדברי הרמב"ם שכתב בהלכות אבל יג, ב: "כל מי שאינו מתאבל כמו שצוו חכמים הרי זה אכזרי". מניעת רגשות אבל יש בה אפוא מן האכזריות, ולא ייתכן שהיא טובה בעיני ה' משום שאחת מהמידות של הקב"ה היא היותו 'רחום'. משמעות הדברים שלא ייתכן שצו אלוקי יסתור את אחת מן המידות האלוקיות, ולא יעלה על הדעת שהקב"ה יצווה צו שאיננו מוסרי. משמעות הדברים לגבינו הוא שלא די שנהיה שומרי תורה ומצוות אלא שמוטלת עלינו אף החובה להיות דתיים, להכיר את המידות האלוקיות ולעבוד את ה' מתוך צירוף של המצווה יחד עם ההידמות למידותיו של הקב"ה.

אני כותב דברים אלו מספר ימים לפני יום השנה השני לפטירתו של אבי מו"ר הרב אהרן ליכטנשטיין ז"ל, בר"ח אייר. יחד עם זה שהוא היה איש הלכה מובהק, הוא היה בעל אישיות מוסרית נאדרה. אחד הנושאים שהעסיקו אותו מאד היו היחסים הנאותים בין הלכה ובין מוסר, והדאגה לכך שיחד עם חשיבות ההקפדה על כל קוצו של יו"ד של הלכה, שבני תורה לא יהיו 'מכונות מצוות' אלא עובדי ה' רגישים מבחינה מוסרית. אבא ז"ל גילם את הרעיון הזה בדמותו רבת ההשראה. הוא היה נאה דורש ונאה מקיים, מציית לצו האלוקי ושואל תדיר מה טוב בעיני ה'. יהי זכרו ברוך.